

УДК 330.338

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.9>**Луцик Ю.О.**

кандидат економічних наук, доцент,
начальник кафедри економіки та фінансового забезпечення,
Інститут забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій
Національного університету України імені Івана Черняхівського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1486-2336>

Lutsyk Yulia

Institute of the Troops (Forces) Support and Information Technologies
of National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES AND THREATS

У статті обґрунтовано пріоритетність «економічної безпеки», як однієї із інтегральних складових «національної безпеки», яка в силу сучасних трансформаційних процесів у безпековому середовищі, піддається впливу великої кількості загроз, що не може не позначитися на еволюції сутності і змісту її понятійного апарату. Надано стислий аналіз наукових поглядів та нормативних установок на ключовий понятійний апарат у сфері безпеки держави, з метою усвідомлення та формування вектору подальших перспективних досліджень. Особлива увага автора спрямована на формування сучасної концепції економічної безпеки. Становлення та подальшого розвитку набувають нові категорії: «національна стійкість», «економічна стійкість», як сучасний напрям у сфері безпеки, який буде спроможний адаптуватися до впливу загроз та сформувати механізм протидії, відновлення і забезпечення функціонування системи на належному рівні. Інструментом становлення і функціонування системи економічної безпеки має стати державна політика економічної безпеки, реалізація якої покладатиметься на державу, у особі уповноважених органів, з метою впорядкування економічних відносин, забезпечення стійкості економіки та набуття прогнозованої ситуації в країні.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, складові економічної безпеки, національна стійкість, економічна стійкість.

Ukraine faced a number of threats of both external and internal origin. Threats of the hybrid type cause considerable concern. Countering these threats requires significant resources, which is possible only if there is a stable system of national security of the state and its important component – economic security. The article substantiates the priority of "economic security" as one of the integral components of "national security", which, due to modern transformational processes in the security environment, is exposed to a large number of threats, which cannot but affect the evolution of the essence and content of its conceptual apparatus. A concise analysis of scientific views and normative attitudes to the key conceptual apparatus in the field of state security is provided, with the aim of understanding and forming a vector of further perspective research. Author have focused particular attention on the formation of the concept of new economic security. The points out that while developing this concept it is necessary to consider countering the new challenges and threats. It is also important to renew the research methodology of the "economic resilience" itself. The new categories, such as "national resilience", "economic resilience" have emerged and continue to be developed. It is expected that the new research area will adapt to the threats the mechanism for countering them as well as to restoring and sustaining the functioning of the system. The policy of economic security, the implementation of which is entrusted to the state, in the person of authorized bodies, should become an instrument for the establishment and functioning of the economic security system. The goal of the state policy in the field of economic security should be the formation of a mechanism to prevent the imbalance of the economy, as a

result of the impact of challenges and threats on the economy of the state, to create conditions for ensuring the stability of the economy and the acquisition of the predicted situation in the country, in order to ensure the realization of national interests. It becomes obvious that there is a need to develop a new methodology as a tool (or means) of maintaining and strengthening economic security, including as a way of assessing the level of economic security.

Key words: national security, economic security, components of economic security, national stability, economic stability.

Постановка проблеми. Існування та розвиток людини, суспільства, держави залежить від досягнутого рівня національної безпеки та можливостей щодо її забезпечення, підтримання та зміцнення. Визначальне місце серед різних понять «безпеки» безальтернативно належить «національній безпеці», яка захищає національні інтереси України, які залишаються незмінними і фундаментальними [1]:

- державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

В свою чергу, необхідно зазначити, що національні інтереси України можуть бути захищеними лише за умови наявності стійкої системи національної безпеки держави. Водночас, розуміння національної безпеки України, як комплексу взаємопов'язаних складових, дає змогу винести на порядок денний її економічну складову як одну із головних з поміж інших: воєнної, енергетичної, інформаційної, демографічної, політичної.

Саме за умови стійкого розвитку економіки можливе створення і забезпечення усіх інших складових (видів) національної безпеки. В свою чергу, необхідно зазначити, що стан економічної безпеки на сьогоднішній день є незадовільним і проблемним, потребують перегляду існуючі теоретичні підходи до розуміння значення, сутності і пріоритетів складових економічної безпеки.

Питання економічної безпеки постає як одне із найбільш пріоритетних. На особливу увагу заслуговує питання формування нової концепції економічної безпеки, яка має бути побудована, в першу чергу, з врахуванням протидії новим викликам і загрозам. Відповідно, це спонукає до пошуку нових ідей і дієвих механізмів розв'язання назрілих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека, як одна із найважливіших ланок національної безпеки, в силу сучасних трансформаційних процесів у безпековому середовищі, піддається впливу великої кількості загроз, що не може не позначатися на еволюції сутності і змісту її понятійного апарату.

Аналіз наукових робіт провідних вітчизняних вчених, таких як В.І. Мунтіян, Я.А. Жаліло, О.М. Сундук, Л.С. Шевченко, В.О. Ткачук, Т.В. Цвігун [2; 3; 4; 5; 6; 7], показує на існування різних підходів у науковому середовищі до визначення поняття «економічна безпека», як складової національної безпеки.

В залежності від обраного підходу, економічну безпеку науковці і дослідники пов'язують із станом економіки, при якому:

- забезпечується її стійкість відносно зовнішніх та внутрішніх загроз безпекового середовища;
- забезпечується її розвиток для задоволення потреб людини, суспільства і держави;
- забезпечується захист задекларованих національних інтересів;
- застосовуються механізми збалансування та захисту економіки від можливої системи ризиків і загроз.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз та узагальнення:

– напряму руху вітчизняної наукової думки, виокремлення найбільш актуальних аспектів економічної безпеки,

– трансформаційних змін у нормативно-правовому полі безпекового середовища, у тому числі – у ключовому понятійному апараті, як відправної бази для подальших досліджень категорії «економічна безпека».

Виклад основного матеріалу. З початком другої фази агресії російської федерації (з 24 лютого 2022 року) – відкритим застосуванням збройної сили, змінюється архітектура глобальної безпеки. Середовище безпеки стає надзвичайно динамічним: поширюється кількість нестабільних регіонів, розпалюються вогнища нових воєнних конфліктів, турбулентність світових геополітичних процесів впливає і ускладнює міжнародні відносини. Відповідно, особлива увага спрямована на формування сучасної концепції національної та економічної безпеки.

Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII, «Стратегією національної безпеки України», затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020 [8, 9] та іншими документами, розробленими на підставі базових нормативно-правових актів для планування стратегій у специфічних сферах національної безпеки як складових національної безпеки, економічній безпеці було надано непропорційно мало уваги: відносно її значення на загально-державному рівні та її пріоритетності, як інтегральної складової національної безпеки держави. Детальний аналіз подано в таблиці 1.

Тобто, є всі підстави вважати, що на законодавчо-нормативному рівні економічна безпека, як складова національної безпеки, залишається недооціненою і потребує вивчення, уточнення в частині категорійного апарату і перегляду стосовної її без альтернативної пріоритетності, особливо що стосується сучасних реалій існування держави в умовах посилення економічної невизначеності, починаючи із 24 лютого 2022 року.

На законодавчому рівні структурний категорійний апарат і компоненти економічної безпеки України не визначені, натомість їх доволі повний опис можна знайти у підзаконних нормативних актах профільних центральних органів виконавчої влади.

Так, відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, що затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277, дано наступне визначення: «економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [25].

У Методичних рекомендаціях визначено дев'ять складових економічної безпеки: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки.

У нормуванні економічної безпеки, як інтегральної складової національної безпеки, останнім цільовим документом є «Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року» розроблена і затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021 відповідно до частини п'ятої статті 3 Закону України «Про національну безпеку України» [14].

Метою Стратегії економічної безпеки України є визначення стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого на реалізацію Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни».

У Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року проголошений «Стратегічний курс у сфері економічної безпеки», згідно якому до основних завдань забезпечення економічної безпеки віднесено забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз національним економічним інтересам держави та інтересам її громадян. До основних викликів та загроз було віднесено: загальносвіто-

Таблиця 1
Перелік та повнота висвітлення понять з національної безпеки та видів безпеки у сферах діяльності держави та у базових законодавчо-нормативних документах України

№ з/п	Ключові поняття національної безпеки	Повнота висвітлення понять безпеки в основній законодавчо-нормативній базі			
		Закон України «Про національну безпеку України»: визначення, завдання	Закон України «Про національну безпеку України»: визначення, анонсовано	Закон України «Про Стратегію національної безпеки України»: визначення, анонсовано	Закон України «Про Стратегію національної безпеки України»: визначено основні заходи
1.	Види безпеки Основна: Національна безпека України Види безпеки у сферах діяльності держави: Воєнна безпека Зовнішньополітична безпека Промадська безпека і порядок Державна безпека Економічна безпека Енергетична безпека Екологічна безпека Інформаційна безпека Кібербезпека України Продовольча безпека Стратегії безпеки	++	+	+	+
		++			
		++			
		++			
		++			
		++			
		++			
		++			
		++			
		++			
2.	Стратегії безпеки Основна: Стратегія національної безпеки України Цільові стратегії у сферах діяльності держави: Стратегія людського розвитку Стратегія воєнної безпеки України Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України Стратегія економічної безпеки Стратегія енергетичної безпеки Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату Стратегія біобезпеки та біологічного захисту Стратегія інформаційної безпеки Стратегія кібербезпеки України Стратегія зовнішньополітичної діяльності Стратегія забезпечення державної безпеки Стратегія інтегрованого управління кордонами Стратегія продовольчої безпеки Національна розвідувальна програма	+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+
		+			+

Джерело: розроблено автором на основі аналізу нормативно-правової бази [8; 9–24]

вий тренд на загострення боротьби за ринки, технології, кваліфікованих працівників і фінансові ресурси.

Стратегія затвердила пріоритетність проактивного підходу до відповіді на виклики та загрози, який повинен будуватися на розгляді та поєднанні двох груп напрямів дій (завдань) у сфері забезпечення економічної безпеки: безпекового напрямку та напрямку розвитку.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року визначила шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки через призму показників «основних» складових економічної безпеки. В якості основних складових економічної безпеки розглядаються не дев'ять складових, які перелічені у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, а лише п'ять із них і у такій послідовності: фінансова безпека, виробнича безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційно-інноваційна безпека, макроекономічна безпека. Це, на нашу думку, свідчить, по-перше, про надання даним складовим на державному рівні саме такої пріоритетності, по-друге, про відсутність єдиних підходів до питання економічної безпеки і її складових на законодавчому рівні.

В контексті проведеного аналізу «Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року», підтверджується висновок, що всі положення та завдання, які були визначені в Стратегії відповідають умовам існування держави до сумнозвісних подій 24 лютого 2022 року. На сьогоднішній день суттєво змінилися виклики і загрози, відповідно потребують перегляду і уточнення складові економічної безпеки, зазначені у Стратегії, потребує розгляду питання визначення пріоритетності «складових економічної безпеки» та «індикаторів економічної безпеки», механізм реалізації завдань у сфері забезпечення економічної безпеки через систему стійкості.

В Стратегії національної безпеки України вперше у нормативний обіг введено нові поняття – поняття «стійкість», як здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей. Сстійкість визначено однією з основних засад, на яких ґрунтується зазначена Стратегія.

В «Концепції забезпечення національної системи стійкості», яка введена в дію Указом Президента України від 27.09.2021 р. № 479/2021 вперше надані, як нормативні, визначення ключових категорій стійкості:

– національна стійкість – здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій;

– національна система стійкості – комплекс цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації [26].

У загальному розумінні під стійкість розглядають заданість системи (об'єкта управління) витримувати суттєві збурення за допустимого рівня погіршення проектних параметрів системи і відновлюватися за прийнятний період часу, рівень ризиків і втрат [27].

Окреслена проблема викликана необхідністю створення та розвитку національної системи стійкості. На відміну від національної безпеки, яка більше концентрується на військовій складовій, національна стійкість є ширшим поняттям і охоплює протидію загрозам у всіх сферах – політичній, економічній, військово-політичній, інформаційній, етнокультурній, соціальній, екологічній. Головний акцент робиться на застосуванні стратегій випередження їх появи, формування у державі та суспільстві стійкого імунітету до них за допомогою створення несприятливого середовища для реалізації гібридних загроз і викликів [28].

Інструментом досягнення функціонування системи економічної безпеки є – державна політика економічної безпеки. Метою державної політики у сфері економічної

безпеки має стати формування механізму упередження розбалансування економіки, визначення основних викликів та загроз економічній безпеці держави, які мають враховуватися під час вироблення рішень економічної політики та створення умов для забезпечення досягнення національних економічних інтересів.

Відповідно держава, у особі уповноважених органів, повинна взяти всю відповідальність відносно формування державної політики економічної безпеки та визначення стратегічних орієнтирів та перспектив розвитку, з метою впорядкування економічних відносин, забезпечення стійкості економіки та набуття прогнозованої ситуації в країні. Держава є не тільки об'єктом, а й основним суб'єктом національної економічної безпеки і здійснює свої функції в цій сфері через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади.

Враховуючи вищенаведені підходи, щодо формування державної політики з питань економічної безпеки, можемо сказати, що сферу економічної безпеки доцільно розвивати в наступних аспектах:

– як певний напрям і інтегральну складову національної безпеки, який визначений урядом держави та реалізується державними суб'єктами, іншими словами – гарантими економічної безпеки, на глобальному, загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях з метою посилення традиційних безпекових механізмів і заходів в сфері побудови системи національної економічної стійкості.

Реалізація відбувається, в тому числі, і за рахунок підготовки і ухвалення законодавчих актів або управлінських рішень в сфері економічної безпеки. До даного напрямку можемо віднести розробку нормативно-правових актів, які становлять основу державної політики в сфері економіки та економічної безпеки держави;

– як певну систему суб'єктів, відповідальних за формування сфери економічної безпеки. Суб'єкти економічної безпеки чітко визначені в Конституції України (ст. 17). Забезпечення економічної безпеки країни має підтримуватись системою державних органів, ланками і структурами економіки.

При цьому, на нашу думку, доцільно виокремити декілька основних груп державних суб'єктів, які мають бути гарантими економічної безпеки.

До суб'єктів першої групи слід віднести органи законодавчої влади, які формують державну політику, стратегічний курс і правові засади в сфері забезпечення економічної безпеки. Так, даним питанням займається Верховна рада України, Президент України, Кабінет міністрів України, Рада національної безпеки і оборони.

Суб'єкти другої групи – це органи виконавчої влади, Міністерства і центральні відомства, які в межах своєї компетентності формують принципи і правила створення і розвитку складових економічної безпеки: виробничої, демографічної, енергетичної, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, макроекономічної, продовольчої, соціальної та фінансової безпеки.

Відповідно до даної категорії суб'єктів відносимо Національний банк України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство енергетики України та інші відповідні міністерства і відомства. Лідуючі позиції в питанні формування політики в сфері економічної безпеки належить і новим державним органам, на які покладено функцію аналітичної роботи, контролю за дотриманням чинного законодавства України і протидію економічним злочинам, які становлять загрозу національній безпеці України: Бюро економічної безпеки України, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України.

До суб'єктів третьої групи, слід віднести, відповідно, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, а також – громадські організації, які допомагають реалізувати політику в сфері забезпечення економічної безпеки на місцях.

Узагальнений опис розподілу заходів із забезпечення економічної безпеки за рівнями та суб'єктами наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл заходів із забезпечення економічної безпеки за рівнями та суб'єктами

Рівні забезпечення економічної безпеки	Заходи забезпечення економічної безпеки	Суб'єкти – гаранті економічної безпеки
Загально-державний рівень (стратегічний)	Політичні заходи: – керівництво органами і структурами виконавчої гілки влади; – формування законодавчої бази в сфері економічної безпеки; – організація стратегічного планування в межах галузей національної економіки; – контроль виконання стратегічних планів виконавчою гілкою влади	Президент України Верховна рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України
Функціональний державний рівень (оперативний)	Економіка, ресурси, технології: – заходи з управління економікою, ресурсами, технологіями тощо; – формування державних стратегій та доктрин за складовими (аспектами) державної політики національної економічної безпеки	Національний банк України, функціональні галузеві (відомчі) та міжгалузеві (міжвідомчі) органи управління
Регіональний	Ресурси: – формування відповідної системи адміністративних актів і нормативно-правових документів (статутів, декларацій, програм) регіональних об'єднань підприємств, установ, організацій	Регіональні органи виконавчої влади
Місцевий	Ресурси: – формування системи адміністративних актів і нормативно-правових документів (статутів, декларацій, програм) підприємств, установ, організацій	Органи місцевого самоврядування

Джерело: розроблено автором на основі аналізу нормативно-правової бази [1; 9–22; 29–31]

Проведений аналіз свідчить про поступове подолання неузгодженостей, розмитості відповідальності в системі економічної безпеки країни, появу ряду концептуальних і доктринальних нормативно-правових актів та нових органів виконавчої ланки, які займаються формуванням і упорядкуванням державної політики в сфері економіки та економічної безпеки.

Висновки. За результатами проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. Досліджено категорію «економічна безпека», яка розглядається як фундамент створення та забезпечення національної та інших видів безпеки. Саме за умови стійкого розвитку економіки, можливе створення і забезпечення усіх інших видів національної безпеки;

2. Доведено, що характер сучасних викликів та загроз, вплинув на становлення та подальший розвиток у науковому фаховому середовищі нових категорій: «національна стійкість», «економічна стійкість», як нового напрямку політики держави у сфері безпеки.

3. За результатами дослідження виявлено, що у законодавчій базі не визначений остаточний перелік видів безпеки України та ієрархія важливості видів безпеки для суспільства і держави. Аналіз нормативно-правової бази свідчить про брак системності та стратегічного розуміння економічної безпеки на законодавчому рівні.

Стає очевидним, що існує необхідність у продовженні наукових досліджень в даному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Мунтян В. І. Економічна безпека України. Київ : КВШ, 1998. 462 с.
3. Жаліло Я. А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. Київ : Сатсанга, 2001. 224 с.
4. Сундук А. М. Економічна безпека України в регіональному вимірі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01. Київ, 2006. 20 с.
5. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Харків : Право, 2009. 312 с.
6. Ткачук В. О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформації. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2011. № 1. С. 228–234.
7. Цвігун Т. В. Економічна безпека в системі національної безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 150–156.
8. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
9. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
10. Стратегія людського розвитку : Указ Президента України від 14 травня 2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036525-21#Text>
11. Стратегія воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
12. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України : Указ Президента України від 29 червня 2021 р. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatver>
13. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України : Указ Президента України від 18 червня 2021 р. № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>
14. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року : Указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>
15. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-2017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>
16. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>
17. Стратегія біобезпеки та біологічного захисту : Указ Президента України від 17 грудня 2021 р. № 668/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0079525-21#Text>
18. Стратегія інформаційної безпеки : Указ Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>
19. Стратегія кібербезпеки України : Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>
20. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України : Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
21. Стратегія забезпечення державної безпеки : Указ Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>
22. Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#Text>
23. Проект Стратегії продовольчої безпеки до 2030 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33eec8aa-b768-4234-8f5d-7014601cf6e7&title=>
24. Національна розвідувальна програма. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
25. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
26. Концепція забезпечення національної системи стійкості : Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11>

27. Суходоля О. Для перемоги потрібна управлінська революція: функціонально-орієнтований підхід має замінити галузевий феодалізм. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dlya-peremohy-potribna-upravlinska-revolyuetsiya-funktsionalno>

28. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.

29. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

30. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

31. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

References:

1. Constitution of Ukraine (2020). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Muntiyani, V. I. (1998) *Ekonomichna bezpeka Ukrayiny* [Economic security of Ukraine]. Kyiv.

3. Zhalilo, Ya. A. (2001) *Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny v konteksti dosvidu svitovoyi spil'noty* [National security strategy of Ukraine in the context of the experience of the world community]. Kyiv.

4. Sunduk, A. M. (2006) Economic security of Ukraine in the regional dimension, Ph.D. Thesis. Kyiv.

5. Shevchenko, L. S. Hrytsenko, O. A. Makuha, S. M. and others (2009) *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist' ta napryamy formuvannya* [Economic security of the state: essence and directions of formation]. Kharkiv: Pravo.

6. Tkachuk, V. O. (2011, Economic security in conditions of market transformation. European vector of economic development. *Economic Analysis*, vol. 1, pp. 228–234.

7. Tzvihun, T. V. (2017) Economic security in the system of national security of Ukraine. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 11, pp. 150–156.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018) The Law of Ukraine "On the national security of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

9. Decree of the President of Ukraine (2020) On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine. "On the National Security Strategy of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>

10. Decree of the President of Ukraine (2021) Strategy of human development. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036525-21#Text>

11. Decree of the President of Ukraine (2021) Military security strategy of Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

12. Decree of the President of Ukraine (2021) Strategy of public security and civil defense of Ukraine. Available at: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatver>

13. Decree of the President of Ukraine (2021) Strategy for the development of the defense-industrial complex of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>

14. Decree of the President of Ukraine (2021) Strategy of economic security of Ukraine for the period until 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Decree "Energy strategy of Ukraine for the period until 2035 "Security, energy efficiency, competitiveness. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>

16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021) Decree "Strategies for environmental security and adaptation to climate change for the period up to 2030". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>

17. Decree of the President of Ukraine (2021) Biosafety and biological defense strategy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0079525-21#Text>

18. Decree of the President of Ukraine (2021) Information security strategy. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

19. Decree of the President of Ukraine (2021) Cybersecurity Strategy of Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>
20. Decree of the President of Ukraine (2021) Strategy of foreign policy activity of Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
21. Decree of the President of Ukraine (2022) Strategy for ensuring state security. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>
22. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019) Decree "Strategy of integrated border management for the period until 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#Text>
23. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Draft order "On approval of the Food Security Strategy for the period until 2030". Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33eec8aa-b768-4234-8f5d-7014601cf6e7&title=>
24. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022) The Law of Ukraine "National intelligence program". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
25. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013) Order "On the approval of Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
26. Decree of the President of Ukraine (2021) Concept of ensuring the national stability system. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11>
27. Sukhodolya, O. A. (2022) Management revolution is needed for victory: a functionally oriented approach should replace industry feudalism. *National snststution for strategic studies*. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dlya-peremohy-potribna-upravlinska-revolyu-tsiya-funktsionalno>
28. Pirozhkov, S. I., Maiboroda, O. M., Khamitov, N. V., Holovakha, E. I., Dembitskyi, S. S., Smolii, V. A., Skrypniuk, O. V., and Stoetsky S. V. (2022) National stability of Ukraine: strategy for responding to challenges and anticipating hybrid threats. *National report*, pp. 552.
29. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021) The Law of Ukraine "About the Bureau of Economic Security of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>
30. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015) The Law of Ukraine "About the State Bureau of Investigation". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>
31. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016) The Law of Ukraine "About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>